

Lovkommentarernes vækst

Af Peter Blume

1.

Den juridiske teori i bogform kan skematisk opdeles i 4 kategorier. Disse er almindelige fremstillinger rettet til praktikere og teoretikere inden for bestemte retsområder, lærebøger, hvis primære, men ofte ikke eneste, målgruppe er studerende, videnskabelige monografier i form af disputatser og licentiatafhandlinger, hvis målgruppe primært er den såkaldte »akademiske verden«, og endelig lovkommentarer, der i det væsentlige er rettet mod praktikere. Der synes i disse år at ske nogle forskydninger i produktionen af disse bogtyper, idet man kan observere en ret betydelig vækst i antallet af lovkommentarer; en vækst, der synes at være større end den almindelige vækst i den juridiske litterære produktion. I dette korte indlæg vil der blive anstillet nogle overvejelser over, hvorfor denne udvikling finder sted, og hvilke teoretiske implikationer denne udvikling kan medføre.

2.

En lovkommentar er karakteriseret ved at fremstillingen af retstilstanden er knyttet til en enkelt lov, og at beskrivelsen af denne lov er opdelt efter de enkelte paragraffer i loven. Dispositionen for en lovkommentar giver sig selv. Nyttевærdien er først og fremmest praktisk, idet kommentaren ofte er et handy hjælpemiddel, hvor praktikerens hurtigt kan få svar på et spørgsmål. Dette medfører, at lovkommentarer ofte får en særlig autoritet og styrke. Denne autoritet beror sikkert også på, at teksten så snævert er knyttet til lovbestemmelserne. Da forfatterne til lovkommentarer ofte er lovens koncipister eller administratorer, får kommentaren undertiden et nærmest officielt præg.

Man kan herefter som udgangspunkt lægge til grund, at lovkommentarer – bortset fra kommentarer til de meget omfangsrige love såsom retsplejeloven og straffeloven – er relativt lette at udarbejde, at de er et behageligt hjælpemiddel for den fortravlede praktiker, og at de derfor er kommercielt interessante;

de sælger godt. Det er selvfølgelig især det sidstnævnte moment, der kan forklare den voldsomme vækst i antallet af kommentarer fra især de to førende juridiske forlag, Juristforbundets Forlag og Gads Forlag. Dette illustreres bl.a. af det særlige katalog over lovkommentarer, som Juristforbundets Forlag udsendte i oktober 1984; kataloget indeholder en fortegnelse over 54 lovkommentarer (kun fra dette forlag).

Den kommercielle interesse er nok også en af de væsentlige begrundelser for, at man ikke nøjes med Karnovs Lovsamling, der jo indeholder fyldige kommentarer til alle de love, der også dækkes af specialkommentarer. Markedet er således dobbelt dækket. Selv om Karnov er et stort værk, der kan være upraktisk at medbringe, kunne man godt nøjes med dette værk. En mulighed ville være at videreudvikle den linie, der er startet med retsplejeloven (nu bind 2 a), således at kommentarer til de vigtigste love udkom i separate bind. Samtidig har Karnov den fordel fremfor andre lovkommentarer, at den løbende bliver ajourført med tillæg og registre. Der er derfor gode saglige grunde til, at man kunne nøjes med Karnov som lovkommentar; man kunne dermed koncentrere ressourcerne om dette værk.

Kommercialismen fører også til, at lovkommentarer udsendes meget tidligt efter at en lov er gennemført; i det nævnte katalog annonceres f.eks. kommentarer til erstatningsloven og til forvaltningsloven. Sådanne hurtige kommentarer er undertiden (men selvfølgelig ikke altid) udtryk for kommerciel spekulation, fordi de i sagens natur i det væsentlige alene kan indeholde en gengivelse af lovens forarbejder. Et grelt eksempel herpå er Niels Borres kommentar til miljøbeskyttelsesloven fra 1973 (ny udgave annonceret til 1985).

Der er således en række jordnære årsager til væksten i lovkommentarer, men det er samtidig muligt at denne vækst også har konsekvenser for den øvrige bogproduktion, der udsendes, herunder for betingelserne for overhovedet at få udgivet bøger i en tid, hvor bogmarkedet er i krise. Samtidig kan skrivning af kommentarer medføre, at forfatterne ikke får produceret almindelige fremstillinger. Væksten kan således ses som et tegn på, at forlagene nu i endnu højere grad end tidligere satser på det sikre og dermed ikke anlægger nogen særlig faglig profil (som i hvert fald Juristforbundets Forlag burde have en vis forpligtelse til).

3.

Størst interesse har dog spørgsmålet om denne kommentarvækst har nogen teoretiske implikationer i relation til den juridiske teoris formidling af kundskaber om retten. Sådanne implikationer kan bl.a. fremkomme ved den måde, hvorpå jurister (og andre) tilegner sig virkeligheden. Det er her efter mit skøn klart, at lovkommentarer er udtryk for en atomisering af virkeligheden. Frem

for en sammenhængende beskrivelse af et eller flere retsområder bliver fremstillingen nu reduceret til at vedrøre enkelte lovparagraffers anvendelighed. Herved bliver virkeligheden hugget i stykker, og enhver helhedsforståelse bliver umuliggjort. Det er i denne forbindelse værd at bemærke, at det også er den traditionelle juras sammenhænge, der nedbrydes. Fremstillingen bliver i ekstrem grad knyttet til praktisk løsning af isolerede konkrete retskonflikter.

Det er en meget uheldig tendens, at litteraturen langsomt, men sikkert, drejes over til at blive en kommentarlitteratur. Det er vigtigt, at hovedvægten i den litterære produktion bliver lagt på generelle almindelige fremstillinger, der trækker hovedlinier og sammenhænge op. Det er alene sådanne fremstillinger, der kan bidrage til en kritisk forståelse af retssystemet. En sådan forståelse har som sin basis bl.a. den traditionelle retsdogmatik, der ofte kan være et velegnet udgangspunkt for den kritiske jura. Ud fra dette perspektiv er der god grund til at være opmærksom på udviklingen inden for den juridiske bogproduktion og til at søge at vende tendensen bort fra kommentarlitteraturens dominans.
